

**REGLES PER RECONÈIXER ELS SONS QUE REPRESENTEN CADA GRAFIA
CONSONÀNTICA**

Índex

1. La grafia < n >
2. La grafia < m >
3. El dígraf < ny >
4. La grafia < l >
5. El dígraf < ll >
6. El dígraf < l·l >
7. La grafia < h >
8. La grafia < w >
9. El dígraf < rr >
10. La grafia < r >
11. La grafia < f >
12. La grafia < v >
13. Les grafies < b > , < d > , < g > (ga, go, gu) // <gu> (gue, gui)
14. Les grafies < p > , < t > , < c > (ca, co, cu) // <qu> (que, qui) // <k> // <q> (qua,qüe ,qüi ,quo)
15. La grafia < j > (ja, je,ji,jo,ju) i <g> (ge, gi)
16. Els dígrafs < tj > < tg >
17. L'aplec < tz >
18. La grafia < z >
19. La grafia < s >
20. La grafia < c > (ce , ci)
21. La grafia < ç >
22. El dígraf < ss >
23. El dígraf < sc >
24. El dígraf < ix >
25. La grafia < x >
26. El dígraf < tx > , < -ig >
27. L'aplec < ts >

1. La grafia < n >

- 1- La podem trobar representada [n]
Per exemple:
- en posició inicial absoluta: no [n ɔ]
 - entre vocals: animal [ə n i m á l s]
- 2- Però també pot patir processos d'assimilació i:
- 2.1. dentalitzar en [ɲ],
 - 2.2. palatalitzar en [ɲ̟],
 - 2.3. velaritzar en [ŋ],
 - 2.4. labialitzar en [m] o
 - 2.5. labiodentalitzar en [m̟]

RECORDEM-HO:

1) DENTALITZACIÓ

[n] + dental (t / d) ⇒ n → [ɲ]

conte [ɲ]

venda [ɲ]

2) PALATALITZACIÓ (n / l)

[n] + palatal (ʃ / ʒ / ʎ) ⇒ n → [ɲ̟]

(tʃ / dʒ / ɲ)

Un xoc [ɲ̟ʃ]

Un joc [ɲ̟ʒ]

Enlloc [ɲ̟ʎ]

3) VELARITZACIÓ

[n] + velar (k / g) ⇒ n → [ŋ]

banc [ŋ]

fang [ŋ]

(La “n” velaritza i després la velar emmudeix)

4) LABIALITZACIÓ

[n] + labial ... ⇒ n → [m]

n → [m̟]

- EP!!! 2 tipus de labials: BILABIAL i LABIODENTAL

4) LABIALITZACIÓ

[n] + bilabial (b/p/m) ⇒ n → [m]

canvi [m b]

sant Pere [m p]

enmig [m m]

5) LABIODENTALITZACIÓ

[n] + labiodental (f /-v- en dial occ) ⇒ n → [ɱ]

infermera [ɱ f]

2. La grafia < m >

1- Generalment la trobem representada [m]

Exemple: mà, immortal, hem vingut, fam ...

2- **Excepte** quan labiodentalitza , que es representa [ɱ]

RECORDEM-HO:

LABIODENTALITZACIÓ

[m] + labiodental (f /-v- en dial occ) ⇒ n → [ɱ]

samfaina [ɱ f]

fem farina [ɱ f]

3. El dígraf < ny >

SEMPRE el trobem representat [ɲ]

Exemple: Catalunya [ɲ]

4. La grafia < l >

1- Generalment la trobem representada [l]

2- Excepte en els casos en què pateix un procés d'assimilació i:

2.1. dentalitza en [ɭ]

2.2. palatalitza en [ʎ]

RECORDEM-HO:

1) DENTALITZACIÓ

[l] + dental (t / d) ⇒ l → [ɭ]

poltre [ɭ]

2) PALATALITZACIÓ

[l] + palatal (j / ʒ / ʎ) ⇒ l → [ʎ]

(tʃ / dʒ / ɲ)

El llapis [ʎʎ]

El xai [ʎʃ]

Pel gener [ʎʒ]

El Txad [ʎtʃ]

5. El dígraf < ll >

SEMPRE el trobem representat [ʎ]

Exemple: Colla, llauna, coll [ʎ]

6. El dígraf < ll >

SEMPRE el trobem representat [ll]

Exemple: col·legi [k u ll é γ i]

7. La grafia < h >

Es transcriu [Ø] o [h]

<p>[h] Ex: hardware hawaià hippy hobby holding (ha, harakiri, hid-parade, hindi, hinterland)</p>	<p>[Ø] En la resta de mots: haitià hàmster hanbol hoquei vehicle</p>
--	---

8. La grafia < w >

- Es transcriu [w] o funciona com una grafia < b > per tant: [b ; β]

<p>[w] Ex: walkie-talkie western whisky windsurfing kiwi (walkman, wapiti)</p>	<p>Funciona com una < b > Ex: wagnerià [b] // El wagnerià [β] waterpolo watt kuwaitià (wèlter, wolfram)</p>
--	---

9. El dígraf < rr >

SEMPRE el trobem representat [r]
Exemple: carro [k á r u]

10. La grafia < r >

1- La trobem representada [r]

1. **Principi** de mot o de síl·laba (si té cons al davant)
rata, somriure

2. **Final** de mot o de síl·laba:
cor, mar; porta

2- La trobem representada [r]

1. **Entre vocals**
cara

2. **Dins** de síl·laba, quan davant té cons i darrere vocal:
Crema, tres, construcció

3- La trobem representada [Ø] quan es produeix un:

EMMUDIMENT de la **VIBRANT** a **final de mot** (-r)

regidor, carrer, anar (els infinitius) [Ø]

Però COMPTE que també pot produir-se una:

SENSIBILITZACIÓ de la **VIBRANT** en els infinitius seguits d'un pronom feble.
(Una consonant que 1r havia EMMUDIT, ara SENSIBILITZA, és a dir, SONA!!)

Però COMPTE: a vegades sonarà "VIBRANT" [r] i a vegades "BATEGANT" [r]

VIBRANT (-r d'infinitiu + pronom)

	anar	Ø
però	anar-vos-en	[r]
	anar-lo	[r]
	anar-hi	[r]

11. La grafia < f >

1. Generalment es transcriu [f]

Ex: farina
Cofre

2. Excepte a final de MOT o SÍL·LABA, que si va seguida de consonant SONORA sonoritza i esdevé [v]
(és a dir es produeix una SONORITZACIÓ!)

Ex: afganès [ə v γ a 'n ε s]

Fotògraf boig [f u 't o γ r a v 'β o tʃ]

12. La grafia < v >

1. La grafia < v > no sona mai fricativa en el nostre dialecte. Per tant només es transcriu [b] o [β]

2. La norma és que SEMPRE escriurem la variant aproximant [β]

Generalment: [β] la vibrant, vas venir, cava

3. ... excepte en 3 casos en què es manté la pronúncia oclusiva:

1- A principi absolut (o després d'una pausa (#))

2- Si davant té un so oclusiu

3- Si davant té un so un so nasal:

SONS OCLUSIUS		
Principi absolut // darrere de pausa	Si davant hi ha so oclusiu	Si davant hi ha so nasal
# Veu! [b]	Cap vi ['kap'bi]	Vam venir [m b] Canvi [ká m b i]

13. Les grafies < b >
 < d >
 < g > (ga, go, gu)
 <gu> (gue, gui)

- 1- Poden **geminar** i, per tant, doblar-se [bb] [gg] (**COMPTE:** -la < d > no!)
- 2- Poden **emmudir** i, per tant, no sonar [Ø] (**COMPTE:** -la < g > no!)
- 3- Poden **ensordir** i, per tant, sonar oclusives sordes [p] [t] [k]
- 4- Poden **mantenir-se** oclusives **sonores** [b] [d] [g]
- 5- Poden sonar amb la **variant aproximant** [β] [δ] [ɣ]

Intentem jerarquitzar-ho per entendre-ho bé:
 Quan trobem B D G, el primer que ens preguntarem és:

4. **Pot geminar?** (B / G)

- Només pot geminar **B / G** (i **dins de mot!**) si té VOC TÒNICA + **B/G** + “L”

(poble)	(segle)
['pɔ b b l ə]	[sé gg l ə]

5. **Pot emmudir?** (B / D)

- Només pot emmudir **B / D** (i a **final de mot!**) si acaba en:

- <u>mb</u> // - <u>ld</u>	- <u>nd</u>
r <u>u</u> mb Eudal <u>d</u> moribu <u>nd</u>	
[r ú m Ø] [ə w d á l Ø] [m u r i b u n Ø]	

6. **Pot ensordir?** (B / D / G)

a) Normalment una < b > < d > < g > a final de mot o de síl·laba **ensordeix** [p t k]

< b > < d > < g > → [p] [t] [k]

< b > → [p]	< d > → [t]	< g > → [k]
club / absolut [p]	adquirir [t]	cartílag [k]

(La NORMA és que una oclusiva (< b > < d > < g > // < p > < t > < c >) a final de mot o a final de síl·laba sigui **SORDA!**

Tot i que ...

7. **També pot mantenir-se sonora!** (B / D / G)

b) Es manté sonora [b d g] si darrere té una consonant SONORA

< b > < d > < g > + **cons. SONORA** → [b] [d] [g]

< b > → [b]	< d > → [d]	< g > → [g]
ab <u>d</u> omen [b] tu <u>b</u> <u>b</u> lanc	ad <u>m</u> etre [d]	ig <u>n</u> orant [g]

*** (I cal tenir MOLT de compte perquè “a la nostra oïda” sona **SORDA!**)***

Finalment,

quan **NO** es produeixen: ni **GEMINACIONS**, ni **EMMUDIMENTS**, ni **ENSORDIMENTS ...** hem de plantejar-nos si escriure l'**oclusiva sonora** o bé la **variant aproximant**

8. La norma és que **SEMPRE** escriurem la variant aproximant [β] [δ] [ɣ] excepte en 3 casos en què es manté la pronúncia oclusiva:

- 4- A principi absolut (o després d'una pausa (#))
- 5- Si davant té un so oclusiu
- 6- Si davant té un so un so nasal:

SONS OCLUSIUS		
Principi absolut // darrere de pausa	Si davant hi ha so oclusiu	Si davant hi ha so nasal
# Beu! [b]		comb in ar [kumb in á] Can v i [ká m b i]
# Dóna'm això! [d]	Dit g ros [ˈdid'grɔs]	
# Gol! [g]	ad v erbi [ə d 'b ε f βi]	Som d ins [ˈsom'dins] Engan x a'l [əŋ'gəŋʃəl]

14. Les grafies < p >

< t >

< c > (ca, co, cu)

< qu > (que, qui)

< q > (qua, qüe, qüi, quo)

< k >

- 1- < t > Pot **geminar**, convertint-se en la mateixa que té al darrere!
- 2- Poden **emmudir** i, per tant, no sonar [Ø]
- 3- Poden **mantenir-se** oclusives sordes [p] [t] [k]
 - a. Poden **sonoritzar** i, per tant, sonar oclusives sonores [b] [d] [g]
 - b. En la resta de casos sona **sorda** [p] [t] [k]

Intentem jerarquitzar-ho per entendre-ho bé:

Quan trobem B D G, el primer que ens preguntarem és:

1) Pot geminar? (T)

- Només pot geminar **T** (i **dins de mot!**) si [t] + [l m n b]

Atleta [ə l 'l̩̄ ε t ə]

Espatlla [ə s p á 'll̩̄ ə]

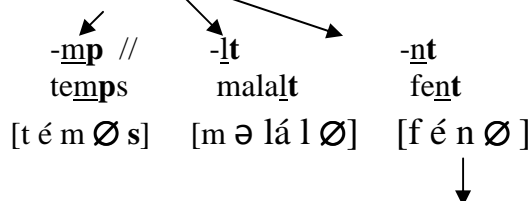
Setmana [s ə 'm̩̄ á n ə] ; ritme [r í 'm̩̄ ə]

Cotna [k ó 'n̩̄ ə]

futbol [f u 'b̩̄ ɔ l]

2) Pot emmudir? (P / T)

- Només pot emmudir **P / T** (i a **final de mot!**) si acaba en:

Excepte SENSIBILITZACIÓ si darrere hi ha:

- pronom: dient-ho
- vocal: Sant Andreu,
vint-i-set

3) També pot mantenir-se sorda! (P / T / K)

a) Normalment una < p > < t > < c > a final de mot o de síl·laba és sorda [p t k]

< p > < t > < c > → [p] [t] [k]

< p > → [p]	< t > → [t]	< c > → [k]
cop / ap <u>t</u> e [p]	pot / pot <u>s</u> er [t]	roc / cact <u>u</u> s [k]

*** (La NORMA és que una oclusiva (< b > < d > < g > // < p > < t > < c >) a final de mot o a final de síl·laba sigui **SORDA!**)***

Tot i que ...

4) Pot sonoritzar? (B / D / G)

b) Una < p t c > ha de SONORITZAR en [b d g] si darrere té una consonant SONORA

< p > < t > < c > + **cons. SONORA** → [b] [d] [g]

< p > → [b]	< t > → [d]	< c > → [g]
cop <u>d</u> ur [b] cap <u>b</u> ussar-se [b]	vingut <u>d</u> e lluny [d]	rec <u>b</u> uit [g]

*** (I cal tenir MOLT de compte perquè “a la nostra oïda” sona **SORDA!**)***

5) En la resta de casos sona com a oclusiva SORDA [p] [t] [k]

- A inici de mot: porta [p], tassa [t], casa [k]

- Entre vocals: cap obert [p], aca [k]

**15. La grafia < j > (ja, je, ji, jo, ju) i
< g > (ge, gi)**

SEMPRE es transcriu [ʒ]

Ex: taronja
taronges Jersey
Girona
Jove
Judicial

**16. Els dígrafs < tj >
< tg >**

SEMPRE es representa [dʒ]

Fetge
platja

17. L'aplec < tz >

SEMPRE es representa [dz]

tretze
utilitzar

18. La grafia < z >

SEMPRE es representa [z]

Zoo
alZina,

19. La grafia < s >

Quan trobem una grafia < s > la representarem:

1. Generalment:

[z]: - Entre vocals caSa [k á z ə]

[s]: - A principi de mot S-: Sort [' s ɔ r t]

- A principi de síl·laba (amb consonant al davant) canSat [k ə n s á t]

- A final de mot absolut -S: ros [r ó s]

2. Ara bé, també pot ser representada per:

[Ø] Si EMMUDEIX.

⇒ Quan una -S a final de síl·laba o de mot va seguida del so [s] [ʒ] [ʃ] o bé [r]

els sons [Ø s]

transsexual [Ø s]

uns sais [Ø ʃ]

dessifrar [Ø ʃ]

els soves [Ø ʒ]

dessgel [Ø ʒ]

tres sais [Ø r]

Massramon [Ø r]

⇒ En el mot “aquest” i “aquests” (excepte)

Aquest [Ø t]

Aquest noi [Ø t]

***Tot i que si va seguit de VOCAL
aleshores sensibilitza

Aquest arbre [s t]

[z] Si SONORITZA.

⇒Quan una -S a final de síl·laba o de mot va seguida d'una CONS SONORA o d'una VOCAL

passes llargues [z ʎ]

internacionalisme [z m]

cas obert [z u]

bisbe [z β]

fals acudit [z ə]

(però: falsa [s] →perquè és a inici de síl·laba!)

⇒En els prefixos DINS-, FONSA- i TRANS seguits de vocal o consonant sonora

enDINSar [z]

enFONSar [z]

TRANSgredir [z]

***Tot i que si van seguits de consonant sorda es mantenen sords!

TRANSformar [s]

20. La grafia < c > (ce, ci)

Quan trobem una grafia < Ce / Ci > SEMPRE es representa [s]

Cendra [s ɛ n d r ə]

paCífic [p ə s í f i k]

21. La grafia < ç >

1- Normalment la grafia < ç > (sigui seguida de vocal :< Ça / Ço / Çu > com a final de mot es representa [s]

Exemple: caÇA [k á s ə]

Feliç [f ə l i s]

2- EXCEPTE a fi de mot seguida de CONS. SONORA o VOCAL que SONORITZA [z]

Feliç de [f ə l i z δ]

Feliç o incapaç [f ə l i z ɔ]

22. El dígraf < ss >

SEMPRE es representa [s]

Exemple: rossa [r ó s ə]

23. El dígraf < sc >

SEMPRE es representa [s]

Exemple: aSCensor [ə s ə n s ó r]

24. El dígraf < ix >

1. Generalment es representa [ʃ]

Exemple: peIX ['p e ʃ]

caIXa ['k a ʃ ə]

2. Excepte a **final de mot** si va seguit de VOCAL o CONSONANT SONORA, que aleshores SONORITZA [ʒ]:

peIX i marisc ['p e ʒ i m ə...]

peIX globus ['p e ʒ gl...]

PERÒ peIX podrit ['p e ʃ p u...]

25. La grafia < x >

Quan trobem una grafia < x > la representarem:

1. Generalment: [ʃ], [gz], [ks]

⇒ [ʃ]: - A principi de mot X-: [ʃ u k u 'l a t ə]
- Obrint síl·laba (si la síl·laba anterior acaba en consonant o en diftong)

panXa [p ə n 'ʃ a]

rauXa ['r a w 'ʃ ə]

⇒ [gz]: - A **inici de mot** en aplecs EX- o HEX seguit de vocal o consonant sonora:

- EX- + VOCAL - HEX- + VOCAL	- EX- + CONSONANT SONORA - HEX- + CONSONANT SONORA
<u>ex</u> emple: [gz] <u>hex</u> agon: [gz]	<u>ex</u> libris: [gz] <u>ex</u> ministre: [gz]

⇒ [ks]:

- 1) A **inici de mot** en aplecs EX- o HEX seguit de consonant sorda:

- EX- + CONSONANT SORDA - HEX- + CONSONANT SORDA
extraordinari : [ks] expansió : [ks]

- 2) A **inici de mot** en aplecs EX- seguit de -CE- , -CI- (però aleshores només es transcriu un sol so [s])

- EX- + -CE- ... - EX- + -CI- ...
excitar : [ə ks Ø i 't a] èxcema : [ɛ ks Ø ə m ə]

- 3) A **fi de mot** -X

índeX [' i n d ə ks]

faX [' f a ks]

- 4) Entre vocals o amb vocal davant i consonant darrere **fi de mot** -X

VOCAL + -X- + VOCAL	VOCAL + -X- + CONSONANT
parado <u>x</u> a: [ks] <u>s</u> exe: [ks]	se <u>x</u> ta: [ks] mi <u>x</u> ta: [ks]

26. La grafia < tx > <-ig>

1. Generalment es representa [tʃ]

Exemple: Txecoslovac [tʃ ə k u z l u 'β a k]

coTXe ['k o tʃ ə]

capriTX [k ə 'p r i tʃ]

maIG / maTX ['m a tʃ]

2. Excepte a **final de mot** si va seguit de VOCAL o CONSONANT SONORA, que aleshores SONORITZA [dʒ]:

Capri**TX** infantil [k ə 'p r i dʒ i ...]

pu**IG** muntanós ['p i dʒ m...]

27. L'aplec < ts >

1. Generalment es representa [ts]

Exemple: po**TSe** [p u 't s e]

2. Excepte a **final de mot** si va seguit de VOCAL o CONSONANT SONORA, que aleshores SONORITZA [dʒ]:

pla**TS** oceànics ['p l a dʒ u ...]

pla**TS** bruts ['p l a dʒ β...]

Material extret i manipulat de Macià, Jaume; Delgado Josep F.; Marcet, Pere i Muñoz, Anna M.; *Llenguatge i Fonètica Catalana*; Curs d'orientació universitària; Teide; Barcelona, 1994